

Sóc prou gran per tenir Facebook? Menors i ús de la xarxa social¹

*Am I old enough to access Facebook? Children
and use of the social network*

Pau Marcos²

Estudiant del grau en periodisme de la Facultat de Ciències
de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
pau.marcos@e-campus.uab.cat

Aida Pujadas

Estudiant del grau en periodisme de la Facultat de Ciències
de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
aida.pujadas@e-campus.uab.cat

Martí Ramírez

Estudiant del grau en periodisme de la Facultat de Ciències
de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
marti.ramirez@e-campus.uab.cat

Joan Torras

Estudiant del grau en periodisme de la Facultat de Ciències
de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
joan.torras@e-campus.uab.cat

Aida Tudó

Estudiant del grau en periodisme de la Facultat de Ciències
de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.
aida.tudo@e-campus.uab.cat

Sóc prou gran per tenir Facebook? Menors i ús de la xarxa social

Am I old enough to access Facebook? Children and use of the social network

RESUM:

Sempre s'ha alertat dels avantatges i perills que la xarxa social Facebook pot suposar per als seus usuaris, però mai se n'ha parlat des de la perspectiva de restricció que l'empresa mateixa s'autoimposa com a norma general per poder usar-la: els 13 anys d'edat mínima. Mitjançant 475 enquestes, en aquest estudi es realitza un treball de camp en diferents escoles catalanes per comprovar si aquesta xarxa social s'usa en una edat menor a l'esmentada i, si és el cas, comprovar els coneixements que els nois tenen sobre ús i privacitat en la preadolescència. Els resultats d'aquest treball pioner a Catalunya mostren algunes diferències significatives amb els estudis previs realitzats als Estats Units. Així, la incorporació de Facebook a la rutina diària dels adolescents no amaga un cert desconeixement d'aspectes com la privacitat.

PARAULES CLAU:

menors, xarxes socials, TIC, privacitat, relacions socials, Facebook.

Am I old enough to access Facebook? Children and use of the social network

Sóc prou gran per tenir Facebook? Menors i ús de la xarxa social

ABSTRACT:

The advantages and disadvantages of using Facebook have regularly been commented on. However, this issue has never been discussed from the perspective of the restrictions that Facebook itself puts forward, which indicate that users must be at least 13 years old. By means of a survey of 475 children, this empirically grounded study analyses whether this rule is effectively being followed or if students aged under 13, attending Catalan schools, use this social network. If so, their knowledge of issues such as privacy are studied. The results of this pioneering work bring to light some differences with respect to previous research carried out in the US. For instance, despite routinely using Facebook, young users are often not aware of issues such as privacy.

KEYWORDS:

children, social networks, ICT, privacy, social relationships, Facebook.

1. Introducció

Aquest article intenta descobrir si els menors de 13 anys accedeixen i són usuaris de la xarxa social Facebook. Tenint en compte que la mateixa plataforma estableix una edat mínima de 13 anys per tal que els usuaris s'hi puguin registrar, es vol saber si menors d'aquesta edat se salten aquesta prohibició i fan ús del servei. S'intenta esbrinar quin és l'ús que fan de Facebook, per què l'utilitzen i si són conscients de la informació que hi publiquen, així com la privacitat que tenen al seu perfil, el paper que hi tenen els pares o el temps que hi dediquen.

Facebook és una xarxa social que pertany a la companyia privada Facebook Inc., radicada als Estats Units, i que es va obrir l'any 2004. La idea de constituir-la va partir de Mark Zuckerberg, que la va posar en marxa juntament amb Eduardo Saverin, Chris Hughes i Dustin Moskovitz.

Facebook va néixer, originàriament, per ser un lloc web i una xarxa social per als estudiants de la Universitat de Harvard. Va sorgir amb la idea de ser una comunitat virtual on els estudiants poguessin compartir gustos, idees i sentiments. Des del 2006 fins enguany, Facebook s'ha consolidat com una xarxa social oberta a tot el món, que permet que cada usuari tingui un perfil propi i hi afegixi gent com a amics per interactuar-hi. D'aquesta manera, és possible contactar amb qualsevol persona des de qualsevol punt del món, enviant missatges, compartint enllaços, fotografies i vídeos o parlant directament pel servei de xat que ofereix.

Amb el pas del temps, Facebook s'ha anat reinventant i ha anat incorporant noves aplicacions i funcionalitats que han permès que hagi evolucionat en funció de les demandes dels seus usuaris. El 2008 la plataforma es va traduir al castellà i, en només tres anys, a Espanya va passar de tenir un milió de perfils a 16 milions (CheckFacebook, 2012).

A finals de 2011 Facebook era una de les xarxes socials més conegudes i comptava amb més de 800 milions d'usuaris (Protalinski, 2011). A més, aquesta xarxa social està traduïda a més de setanta idiomes i a la mateixa època ocupava la segona posició com a lloc web més visitat a Internet. Espanya és el quinzè país amb més usuaris de Facebook (Caivano, 2012).

2. Marc teòric i estudis previs

La facilitat que ha suposat Facebook per a comunicar-se de manera instantània, compartir informació i experiències, conèixer gent nova o proporcionar noves formes d'entreteniment ha comportat una transformació de la xarxa. Tot i això, una tecnologia com Facebook també implica riscos, sobretot per a certs col·lectius de la societat, com els nens, que, per exemple, ja estan protegits davant de possibles continguts nocius en el cas de mitjans audiovisuals com la televisió o el cinema.

La mateixa plataforma té una edat mínima d'ús fixada en els 13 anys, però a Espanya la legislació estableix que els menors de 14 anys no hi poden accedir. Tot i això, si es consulten les bases del mateix lloc web de Facebook a Espanya, es pot comprovar que l'edat mínima que s'hi estableix són els 13 anys, ja que la legislació per la qual es regeix és l'estatunidenca. No queda clara, doncs, quina és l'edat que s'hauria d'aplicar. En el cas d'aquest treball, s'utilitza l'edat de 13 anys com la mínima per accedir a la xarxa social.

Amb independència de l'edat que marca aquesta frontera, el cert és que nens de menys edat hi accedeixen falsejant la seva data de naixement. La presència a Facebook d'un nen menor de 13 anys és un perill per a l'usuari mateix, ja que la xarxa es basa a crear un perfil en què es dóna informació pròpia i privada del que es fa, d'on s'està o de les característiques de la persona. Amb tot, un menor de 13 anys difícilment està capacitat per considerar quina informació ha de donar al seu perfil de Facebook.

El plantejament teòric del qual parteix aquest estudi és la diferència existent entre els usuaris que potencialment es pensa que tindrà una tecnologia i els que finalment en fan un ús efectiu. Des que Rogers (2003, original de 1962) va introduir el concepte de *reinvenció* en la difusió de les innovacions, diferents autors han posat de manifest el caràcter interactiu del cicle vital de les tecnologies. L'estudi de Lehman-Wilzig i Cohen-Avigdor (2004) és només un dels més recents i explícitament enfocat al cas d'Internet. Aquest i altres estudis plantegen que en un inici les empreses que desenvolupen tecnologia fan previsions sobre el seu potencial i els seus usuaris projectats abans de treure-la al mercat, encarant-la a un públic concret i pretenent satisfer les seves necessitats i les demandes. Tot i això, un cop la tecnologia s'implanta, usualment els individus li donen un nou ús i en canvien les característiques o el rol pel qual s'havia pensat originàriament. De la mateixa manera, apareixen nous perfils d'usuari per a les tecnologies. És a dir, hi ha col·lectius amb unes característiques concretes que passen a fer ús de la tecnologia, tot i que en un principi l'empresa no l'havia dissenyada per a ells. Per tant, l'usuari projectat inicialment per a una tecnologia i el seu usuari real no coincideixen necessàriament. En el cas de Facebook, aquest plantejament teòric és fàcilment aplicable a partir del factor edat: la mateixa plataforma demanda un perfil d'usuari major de 13 anys (usuaris projectats) però a l'hora de la veritat molts menors de l'edat requerida falsifiquen la seva data de naixement i creen un perfil propi a la xarxa (una part dels usuaris reals).

Aquest, doncs, és el punt de partida d'aquest estudi, que avalua l'activitat dels menors de 13 anys que ja són usuaris de la plataforma web. Un cop identificat aquest col·lectiu, es considera quant de temps porten registrats a Facebook, quin ús en fan, amb qui contacten i per què tenen un perfil obert en aquesta plataforma. De la mateixa manera, s'intenta establir el perfil del menor no usuari i la raó per la qual no ho és.

Així mateix, també s'intenta establir quina és l'edat en què els nens comencen a fer-se usuaris de la xarxa social. De la mateixa manera, un cop avaluat el perfil d'usuari, es comprova quin ús fa del lloc web i, d'aquesta manera, també s'avalua si l'edat de 13 anys és l'adequada, si els menors són conscients dels perills que comporta una xarxa social com Facebook o si, contràriament, en fan un bon ús.

L'estudi es va realitzar amb nens d'entre 10 i 13 anys, alumnes de cinquè i sisè de primària i de primer i segon d'ESO de diferents escoles i instituts, amb l'objectiu de demostrar que l'edat mínima establerta per Facebook per tal d'admetre nous usuaris possiblement no es compleix.

Tot i la seva joventut, ja s'han realitzat diversos estudis sobre l'ús de Facebook. Alguns d'ells aporten diferents dades sobre l'ús que fan els menors de la xarxa social, sobretot als Estats Units. L'estudi de Stutzman i Kramer-Duffield (2010) intenta determinar com els usuaris de Facebook, tant els menors com els més grans, protegeixen la seva privacitat a la xarxa social. A l'estudi s'estableix que és més probable que una persona compti amb un perfil de privacitat més restringit si els seus contactes també el tenen restringit. A més, s'afirma que el fet de tenir la mateixa configuració de privacitat que els altres contactes es produeix més en nens que en adults. És a dir, que la manera de fer general és un factor de pes a l'hora d'establir la privacitat individual. Un altre estudi, realitzat per Lewis, Kaufman i Christakis (2008), estableix que les dones són més propenses a controlar la seva privacitat, que es preocupen més per saber qui pot veure les seves fotografies o visitar el seu perfil, mentre que els homes, en aquest sentit, són més despreocupats.

Aquestes dades estableixen, doncs, que tant la població adulta com la jove té més en compte la seva informació personal del que es podria pensar. D'aquesta manera, es pot establir que hi ha un cert nombre d'usuaris que és possible que no coneguin quina configuració de privacitat tenen al seu perfil. A partir d'aquest contrast sorgeix la primera pregunta de recerca: «P1) Quin és el grau de coneixement que tenen els menors de 13 anys sobre la privacitat del seu perfil?»

Grans organitzacions mundials s'han sumat, també, a la investigació sobre els usos de Facebook. Un estudi fet per l'Innocenti Research Centre en col·laboració amb UNICEF (2011) es va centrar en els perills a la xarxa i el control patern. L'estudi determina que un gran nombre de nens, d'entre 9 i 16 anys, es connecten a Facebook i a altres xarxes socials una mitjana d'entre una i cinc hores diàries. De la mateixa manera, estableix que el control patern és més aviat escàs, ja que en la major part de casos el nivell de coneixements informàtics i sobre Internet dels nens respecte dels seus pares és molt superior. Tot i això, l'estudi mostra que hi ha un nombre important de pares que controlen el que fan els seus fills a través de la mateixa xarxa social mitjançant la creació d'un compte personal. Es planteja, doncs, una segona pregunta de recerca: «P2) Quin tipus de control exerceixen els pares sobre els menors que usen Facebook?»

Un dels estudis de referència sobre l'ús dels diferents serveis d'Internet és el *Pew Internet and American Life Project*. En un dels estudis d'aquest projecte, Len-

hart i Madden (2007) van determinar que un 41 % dels joves d'entre 12 i 13 anys i un 61 % dels joves d'entre 14 i 17 anys feien ús de les xarxes socials. Aquest mateix estudi també mostrava la freqüència amb què els joves nord-americans d'entre 12 i 17 anys es connectaven a les xarxes: un 22 % ho feia diverses vegades al dia, un 26 % un cop al dia, un 17 % cinc dies a la setmana, un 15 % un o dos dies a la setmana i només un 20 % un cop cada diverses setmanes. A partir d'aquests referents, es planteja la tercera pregunta de recerca, que és doble: «P3a) Amb quina freqüència utilitzen els menors Facebook? P3b) Quina relació hi ha entre freqüència d'ús i edat?»

En aquest estudi es torna a posar sobre la taula la qüestió de la privacitat: el 55 % dels adolescents en línia tenien perfils i la majoria d'ells afirmava restringir l'accés al seu espai personal d'alguna manera. D'altra banda, la majoria (46 %) deia que algunes dades del seu perfil eren falses. En contrast, afirmaven publicar dades falses per protegir-se però també per entretenir-se o divertir-se. L'estudi mostra que la majoria dels adolescents utilitzava les xarxes per mantenir-se en contacte amb persones que ja coneixien i que veien amb freqüència (91 %) o amics amb qui tenien molt poc contacte personal (82 %). D'altra banda, un 49 % dels usuaris de xarxes socials afirmava utilitzar-les per a conèixer gent nova. Una dada que crida especialment l'atenció és que un 32 % dels adolescents que usaven algun tipus de xarxa social havia contactat amb desconeguts.

Igualment, aquest estudi exposa que la majoria dels adolescents gestionava activament els seus perfils en línia per mantenir la informació que creien que era més sensible per a les persones que no els coneixien, els seus pares o altres adults. Alhora, gairebé dos terços dels adolescents amb perfils creien que una persona interessada podria arribar a identificar-los a partir de la informació que oferien públicament als seus perfils, ja que moltes vegades se solen facilitar dades tan rellevants com el nom complet, el número de telèfon fix o el número de mòbil.

Cal destacar, també, que al setembre del 2011 el nombre mitjà d'amistats per usuari de Facebook era de 130 (Burbary, 2011); és a dir, cada usuari permetia que 130 persones poguessin consultar i conèixer el seu perfil. A partir d'aquest referent, es planteja la darrera pregunta de la recerca: «P4) Quina quantitat d'amics tenen els menors de 13 anys a Facebook?»

Així mateix, l'estudi de Pempek, Yermolayeva i Calvert (2009) intenta analitzar quines són les rutines dels estudiants d'entre 12 i 17 anys a Facebook, apuntant que la tasca a la qual dediquen més temps és a interactuar socialment amb persones amb qui ja tenen una relació en línia prèvia, i dediquen un temps molt baix a crear i aportar continguts a la xarxa social. Una anàlisi similar es fa en l'estudi d'Ellison, Stenfield i Lampe (2007), on s'estudien les relacions que s'estableixen a través de Facebook amb membres ja coneguts de la pròpia comunitat.

Finalment, cal destacar un altre estudi, dut a terme per Boyd, Hargiatti, Schultz i Palfrey (2011), que exposa com els pares de menors de 13 anys els ajuden a fer-se un perfil a diferents portals d'Internet en què l'edat mínima d'admissió és 13 anys.

Això es corrobora amb les dades que aporta aquest estudi, elaborat a partir d'unes enquestes realitzades durant el 2011 a pares de 1.007 nens d'entre 10 i 14 anys als Estats Units. Els resultats mostren que en els nens de 10 anys, el 95 % dels pares era conscient que el seu fill s'obria un compte a Facebook. El 78 % dels pares va ajudar el seu fill a crear el perfil de Facebook. Una de les raons que expliquen que aquest últim percentatge sigui tan elevat és que el 88,3 % dels pares amb fills menors de 13 anys creu que, per qualsevol raó, el seu fill és susceptible de violar aquest requisit d'edat mínima. Però no tots aquests pares saben que hi ha una edat establerta, ja que per exemple el 45,5 % dels pares enquestats no era conscient de l'edat mínima de Facebook. Aquest estudi aporta que, a l'hora d'obrir-se el perfil de Facebook, el 93 % dels pares creu que són ells els qui han de decidir si el seu fill pot accedir a xarxes socials i el 59 % creu que el focus principal dels esforços per mantenir la seguretat dels nens mentre estan connectats és que ells participin i supervisin les activitats que duen a terme els fills.

3. Mètode i mostra

El mètode emprat en aquesta recerca va consistir, inicialment, en la revisió de la literatura que s'ha exposat al punt anterior sobre xarxes socials i els perills que suposen per als menors. Partint d'aquesta base, i tenint en compte que el llindar que estableix Facebook per a poder utilitzar la tecnologia és de 13 anys, es va decidir relacionar ambdós conceptes.

La revisió de la literatura existent va demostrar limitacions en el que se sap actualment respecte de l'objecte de recerca. Les dades d'aquests estudis es refereixen bàsicament als Estats Units, mentre que gairebé no existeixen recerques que es preguntin per qüestions similars en el cas de Catalunya o Espanya. Una excepció és l'informe *EU Kids Online* (Livingstone, Haddon, Görzig, Ólafsson, 2011), on s'avalua, entre altres factors, quin és l'ús general que els menors fan d'Internet i de les xarxes socials en els 33 països participants en l'estudi, incloent-hi Espanya (Garmendia, Garitaonandia, Martínez, Casado, 2011). L'informe no es fixa en Facebook com a xarxa social específica sinó que avalua serveis d'Internet en genèric.

A partir d'aquests referents, el mètode utilitzat en aquesta recerca va ser l'enquesta, de manera que es pogués copsar l'opinió directa dels usuaris que es pretenien estudiar. En primer terme es van plantejar les preguntes bàsiques que formen el pilar fonamental d'aquesta recerca, com són el fet que el menor tingui un perfil a Facebook i l'edat en què es va crear el compte, per tal de verificar el fet que realment menors de 13 anys són usuaris actius d'aquest servei (annex 1). Una altra qüestió bàsica que permet respondre la primera pregunta de recerca és el coneixement de privacitat que tenen els menors respecte del seu perfil. Una última qüestió plantejada fa referència a la freqüència d'ús i la relació d'aquesta amb el control patern.

Com a aspectes secundaris per a complementar la investigació, altres preguntes de l'enquesta fan referència als contactes que tenen a Facebook, les aplicacions que utilitzen, la pertinença a grups privats i, per últim, si fan ús d'altres xarxes socials.

Per una qüestió de facilitat d'accés i per tal de tenir una mostra àmplia del territori català, es van realitzar un total de 475 enquestes a alumnes de cinquè i sisè de primària i primer i segon d'ESO. Es van seleccionar aquests cursos perquè comprenen les edats de 10 a 14 anys. Aquesta franja d'edats és la que permet estudiar els comportaments dels menors amb una edat per sota del límit que estableix Facebook i els d'una edat per sobre d'aquest llindar. Analitzant les respostes d'aquest col·lectiu s'obtenen uns resultats més precisos i acurats sobre la qüestió a investigar.

Un cop es va estipular el model d'enquesta amb les preguntes idònies per a obtenir la informació desitjada, es va procedir a contactar amb els centres educatius per plantejar la possibilitat que alumnes dels cursos, prèviament citats, poguessin servir de subjectes mostrals per aquest treball. El contacte amb les escoles va ser interpersonal i presencial a través d'una petició formal al responsable del centre amb l'objectiu d'obtenir el seu vistiplau. Després de facilitar a cada centre una còpia de la mostra de l'enquesta perquè visualitzessin i valoressin el tipus de preguntes que es demanava, es van passar les enquestes a les classes dels cursos de cinquè i sisè de primària i de primer i segon d'ESO, distribuïts tal com mostra la taula 1.

4. Resultats

A partir de l'anàlisi de les enquestes, s'extreuen resultats que es poden estructurar en els següents apartats: nombre d'usuaris per curs i sexe, motius dels no usuaris, edat i raons de registre a la xarxa social, freqüència d'ús, utilització i control patern de la plataforma, contactes i privacitat i altres xarxes socials.

4.1. Nombre d'usuaris per curs i sexe

El resultat general obtingut és que el 73,5 % dels enquestats té Facebook. Excepcionalment el curs de cinquè de primària, en què un 55,5 % dels menors no té perfil obert en aquesta xarxa social, en tota la resta de cursos el percentatge de nens que tenen Facebook és superior respecte dels que no en tenen, fins arribar a una introducció quasi total a segon d'ESO (figura 1).

El canvi més significatiu es dona amb el salt de cinquè a sisè, on la majoria passa de no tenir un perfil a la xarxa social a tenir-lo. Respecte de la diferència de sexes, el nombre de nens i nenes que en tenen és molt similar. L'únic cas singular és el de cinquè de primària, on el percentatge de nens que tenen Facebook (32,3 %) és força més elevat que el de nenes (12,2 %).

Localitat	Centre	Curs	Nombre d'alumnes	Data
Torroella de Montgrí	Sant Gabriel	cinquè de primària	27	30/11/2011
		sisè de primària	28	
		primer d'ESO	35	
		segon d'ESO	36	
Igalada	Escola Anoaia	primer d'ESO	32	20/12/2011
		segon d'ESO	33	
Esplugues de Llobregat	Escola Lola Anglada	cinquè de primària	20	25/11/2011
		sisè de primària	21	
	Escola Prat de la Riba	cinquè de primària	19	22/11/2011
		sisè de primària	19	25/11/2011
	Institut la Mallola	primer d'ESO	43	13/12/2011
		segon d'ESO	44	
Manresa	IES Lacetània	primer d'ESO	43	29/11/2012
		segon d'ESO	42	
Sant Feliu de Llobregat	Escola Miquel Martí i Pol	cinquè de primària	33	21/11/2011

Taula 1. Distribució de la mostra d'estudi

Font: Elaboració pròpia.

4.2. Motius dels no usuaris

Sobre el total d'enquestats que contesta que no té Facebook, la majoria ho argumenten dient que els seus pares no els deixen tenir-ne (49,4 %) o que no en volen (33,5 %) (figura 2). Una dada important que es pot extreure de les enquestes és que un gran nombre d'alumnes de primària van contestar que no en necessiten (19,6 %). Aquesta resposta passa a ser quasi inexistent en les enquestes de secundària, fet que fa pensar que les relacions socials via Internet comencen a ser un factor molt més important de socialització a l'institut.

4.3. Edat i raons de registre a la xarxa social

Pel que fa a l'edat en què es van fer Facebook, sobre el total dels enquestats, la majoria, en general, contesta que als 10 anys (43,2 %) i 11 anys (36,2 %) (figura 3). Un fet que es pot observar amb les enquestes és que els nens de primària, en general, s'han iniciat abans a la xarxa social que els de secundària. Aquesta dada és molt significativa perquè contesta la pregunta de recerca plantejada inicialment. La mitjana d'edat dels nens enquestats (10 anys) és tres anys menor a l'edat mínima per tenir-ne (13 anys).

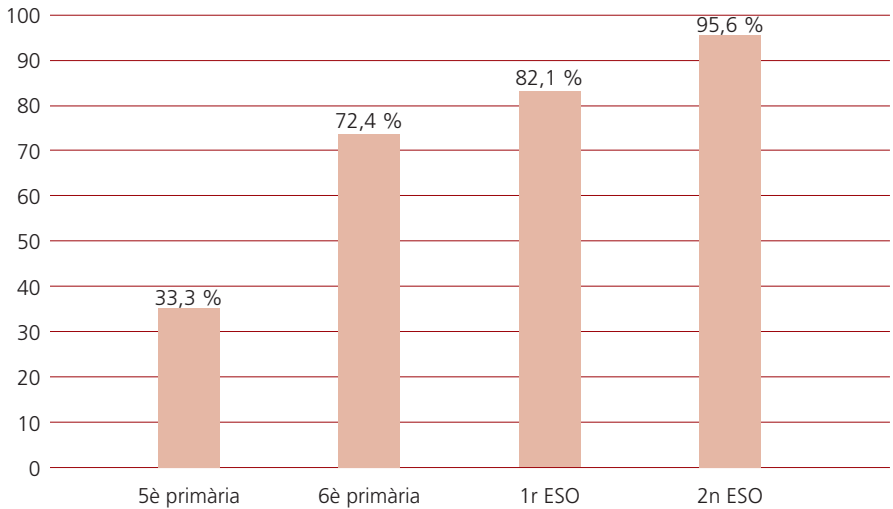

Figura 1. Percentatge de menors amb compte a Facebook

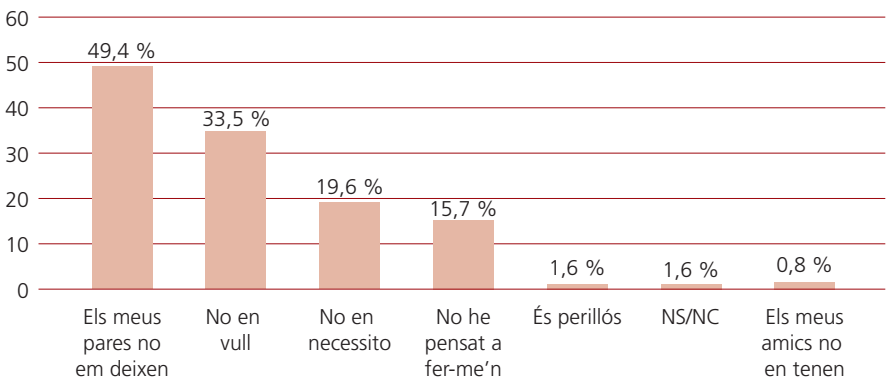

Figura 2. Raons per no tenir un compte a Facebook

Els resultats generals (sobre el total dels enquestats) mostren que les raons principals per les quals van decidir tenir un compte a Facebook són poder parlar amb els seus amics (37 %) i que tothom en tenia (36 %) (figura 4). Una altra resposta força recurrent és que van fer-se Facebook per curiositat (9,3 %). Altres respostes que es repeteixen són les d'utilitzar-lo per parlar amb la família (3,8 %), tenint en compte que aquesta resposta la donen majoritàriament nens provinents de l'estranger que l'utilitzen per parlar amb familiars del seu país d'origen. Un darrer motiu amb què justifiquen la seva presència a la xarxa social és el de poder jugar als jocs que ofereix (2 %).

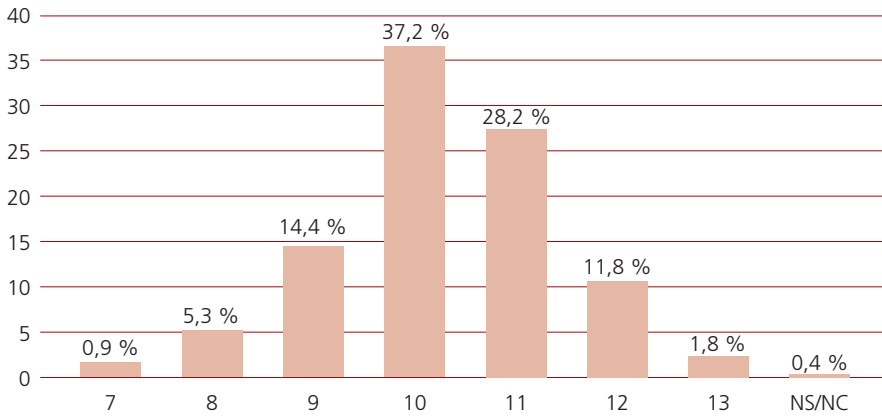

Figura 3. Edat d'obertura dels comptes a Facebook

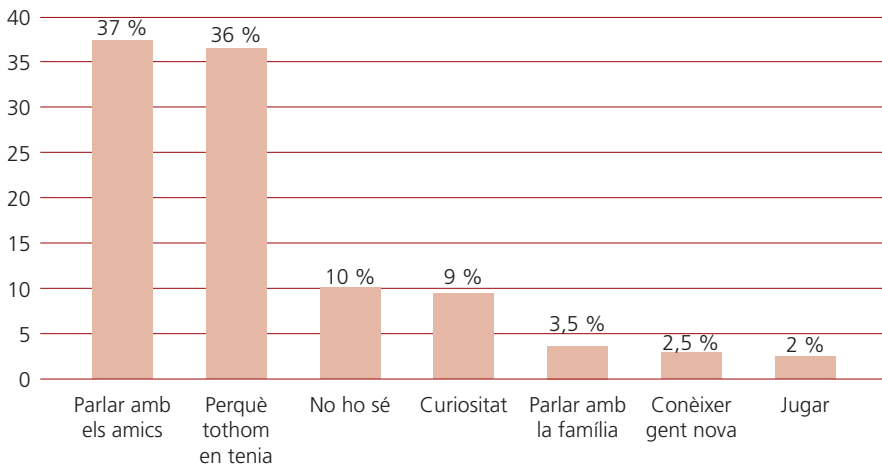

Figura 4. Motius per obrir un compte a Facebook

4.4. Freqüència d'ús

Respecte de la freqüència amb què utilitzen Facebook, es pot comprovar que a mesura que s'avança de curs Facebook va adquirint més protagonisme. A cinquè de primària la majoria dels enquestats utilitza la xarxa social una vegada a la setmana o menys (40%), i en els cursos següents aquesta resposta adquireix successivament menys importància (29,8% a sisè, 10,5% a primer i 7,9% a segon) (figura 5). La resposta de l'ús diari de la xarxa social va augmentant segons els cursos fins a quedar com la majoritària (un 30,5% del total d'enquestats asseguren que s'hi

connecten diàriament). L'ús de 2 a 3 cops a la setmana i de 4 a 5 vegades va disminuint a mesura que augmentem de curs. Per tant, veiem que la tendència és que l'ús de Facebook s'incrementa segons augmenta l'edat, i també el temps que s'hi dedica.

Els resultats sobre el total dels enquestats indiquen que la meitat dels enquestats (51 %) es connecten diàriament a la xarxa social. L'opció de 4 o 5 cops a la setmana obté un 27,4 %, mentre que queden com a respostes minoritàries la de 2 o 3 cops per setmana (11,4 %) i la d'un cop per setmana (7,9 %).

Referent a la quantitat d'hores que es connecten a Facebook, els resultats generals mostren que la majoria del total dels enquestats ho fa menys d'una hora al dia (45,9 %), però també cal tenir en compte la resposta d'entre una i dues hores (42,8 %). A mesura que s'avança en els cursos va creixent el nombre d'hores en què estan connectats a la xarxa social. Tot i així, cal destacar que el canvi no és tan important en aquest aspecte com en la freqüència setmanal amb què s'hi connecten. Les respostes de 3 a 4 hores i de més de 5 hores no obtenen un percentatge gaire significatiu (8 % i 3,5 % respectivament).

4.5. Utilització i control patern de la plataforma

Sobre el total de joves enquestats, una gran part utilitza la majoria de possibilitats que ofereix Facebook, però la resposta que més destaca és per parlar amb els amics (92 %) (figura 6). Altres respostes que obtenen un percentatge elevat són veure fotografies i vídeos (67,2 %) i parlar amb familiars (40,5 %). Aproximadament la meitat dels nens enquestats també asseguren que l'utilitzen per saber què fan els seus amics (65,6 %), per penjar fotografies i vídeos (61,7 %) i per jugar (34,2 %). La resposta menys recurrent ha estat conèixer gent nova (26,6 %). El fet de conèixer gent nova augmenta significativament al llarg dels anys (0 % a cinquè, 6,5 % a sisè, 20 % a primer i 26,6 % a segon). En aquest percentatge baix d'utilització de Facebook per a conèixer gent nova el control dels pares té un paper rellevant. De

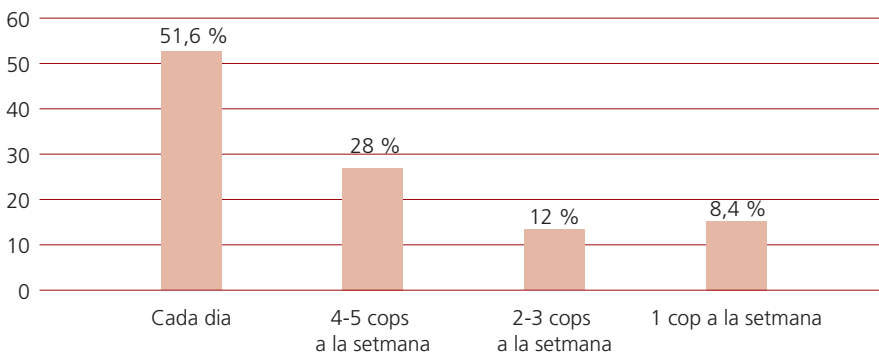

Figura 5. Freqüència d'ús de Facebook

manera general, es pot apreciar que els nens menors de 13 anys usen Facebook per estar en contacte amb gent que coneixen.

Respecte de l'opció que més utilitzen en general, que és parlar amb els amics (55,2 %), també és la majoritària en tots els cursos. Sobretot és en el curs de primer d'ESO on és la més destacada, amb un 62,2 %. A cinquè de primària només apareixen tres respostes, que són parlar amb els amics (40 %), parlar amb els familiars (20 %) i jugar (40 %), mentre que en els altres cursos la resta de respostes estan més repartides.

Pel que fa al control per part dels pares, els resultats obtinguts mostren que la majoria dels alumnes, un 62 %, no té cap tipus de control, per un 38 % que rep supervisió, amb indiferència del curs. L'únic curs on la majoria contesta que sí és cinquè de primària. Aquest percentatge va disminuint a mesura que s'avança en el curs. Passa del 60 % a cinquè de primària a menys d'un 17,7 % a segon d'ESO. Sobre el tipus de control, la majoria dels nens diu que miren què fan mentre estan connectats. Un altre tipus de control per part dels pares és vigilar el temps que passen al Facebook. D'aquesta manera els nens aprenen a fer-ne un bon ús, gràcies a la tasca dels pares. Així, a mesura que l'edat augmenta, aquest control va minvant per l'autosuficiència que se suposa que va adquirint el nen.

Amb referència a les pàgines de les quals es fan seguidors, les respostes que més destaquen són les de programes de televisió (46,6 %), famosos (45,3 %) i frases i grups graciosos (39,6 %). A cinquè de primària la resposta de la gran majoria dels enquestats és programes de televisió (80 %), mentre que a mesura que s'avan-

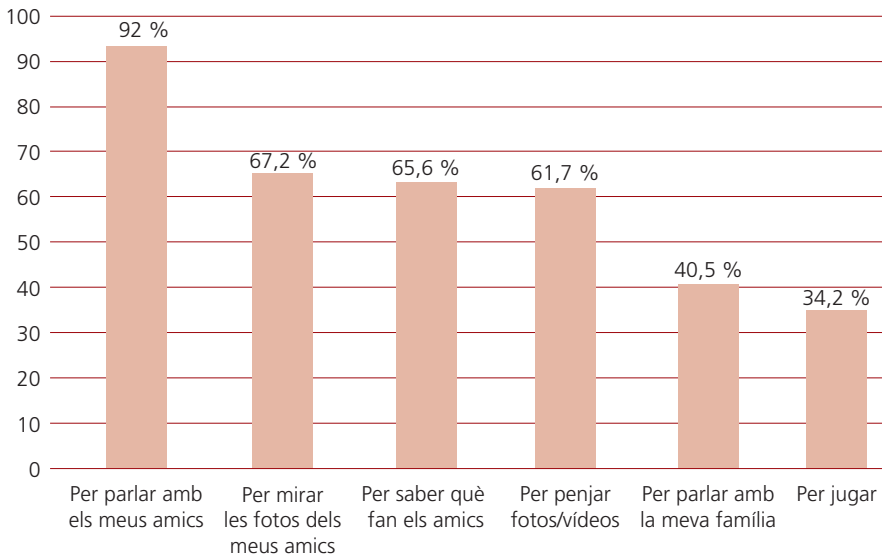

Figura 6. Usos de Facebook

ça d'edat són més recurrents els grups amb frases gracioses, així com les pàgines d'esportistes i famosos, per davant d'altres opcions com productes o els mateixos programes de televisió.

4.6. Contactes i privacitat

Entre el tipus de contactes que tenen a Facebook els alumnes de cinquè i sisè de primària predominen els amics de l'escola (80 % i 100 %) i els familiars (89 % i 80 %), seguits d'altres amics (40 % i 60 %). A secundària augmenta la resposta d'altres amics i s'equipara amb la dels amics de l'escola (sobre el 30 % en cada valor). En el tercer lloc apareixen familiars i, en un percentatge molt petit, famosos.

Respecte de la privacitat, la gran majoria dels enquestats diu que només els seus amics poden veure el seu perfil (60,7 %), tot i que una part important admet no tenir privacitat (24 %) o no saber quin tipus de privacitat té (7,6 %) (figura 7). Aquestes dades es donen de manera similar independentment del curs. En aquest punt es pot observar que cal més informació i coneixement sobre el tema de la privacitat, ja que es tracta de deixar veure o no informació sensible.

Sobre els grups privats, els resultats generals són que un 42,4 % en forma part i un 38,8 % no, mentre que un 18,8 % dels nens enquestats diu que no saben què són. A mesura que s'avança en els cursos també s'incrementa el nombre de nens que formen part de grups privats. Cal destacar que a cinquè de primària gairebé tots admeten no formar-ne part (80 %) o no saber què són (20 %), però a partir de sisè l'augment d'integrants d'aquest tipus de grups és significatiu, i així gradualment fins a superar el 60 % a segon d'ESO.

La dada referent al nombre d'amics que els nens tenen a la xarxa social va augmentant a mesura que s'avança de curs. El 80 % dels alumnes de cinquè de primària afirma tenir menys de 100 amics, mentre que a sisè la xifra augmenta signifi-

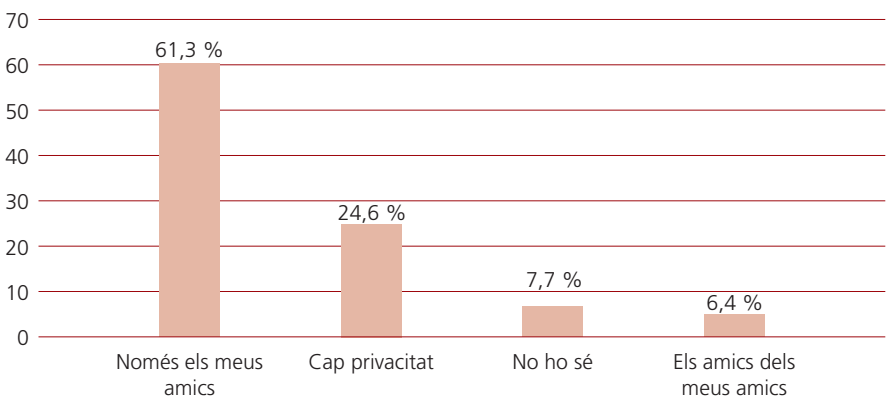

Figura 7. Tipus de privacitat a Facebook

tivament. Un 40 % diu tenir entre 50 i 150 amics, i un 33 % estableix la mitjana entre 150 i 300.

A secundària el nombre d'amics s'incrementa. Un 20,2 % dels alumnes de primer d'ESO es mou entre els 50 i els 150 amics, però aquí les dades es diversifiquen: un 25,1 % afirma tenir entre 150 i 300 amics, un 10,6 % entre 300 i 400, i un 7,2 % més de 400.

La dada curiosa, però, es dona a segon d'ESO, on el nombre mitjà d'amistats pren una tendència a la baixa. Un 24 % dels alumnes diu no tenir més de 50 amics, i la tònica general oscil·la entre 50 i 150 (60,7 %). En aquest cas, els que afirmen tenir entre 150 i 300 amics són una minoria (6,3 %), i només un 7,6 % diu superar els 300 contactes.

4.7. Altres xarxes socials

Finalment, quan se'ls pregunta per altres xarxes socials, el 60,3 % del total diu que n'utilitza d'altres a més de Facebook. La xarxa social més repetida entre els enquestats és Messenger (54,9 %), però també s'ha de destacar la presència reiterada de Twitter (30,6 %) i de Tuenti (13,6 %). Si bé es cert que Twitter i Messenger no van sorgir originàriament com a xarxes socials, els mateixos usuaris enquestats les consideren com a tals.

El nombre d'alumnes que assegura tenir una altra xarxa social va augmentant amb els cursos: mentre que a cinquè més de la meitat diu que no utilitza cap xarxa social exceptuant el Facebook, en els altres cursos més de la meitat dels enquestats sí que n'utilitza més d'una. Obtenint aquestes dades es pot observar com les generacions futures cada vegada estan més immerses en el món de la tecnologia i d'Internet. Ara ja és normal que un nen d'uns 10 anys comenci a familiaritzar-se i a dominar diverses xarxes socials. Aquesta entrada amb força de la importància d'Internet s'aprecia en aquestes edats tan baixes.

5. Discussió i conclusions

La xarxa social Facebook té establerta una edat mínima de 13 anys per poder formar-ne part. Aquest estudi ha pogut constatar que una gran majoria de nens menors de 13 anys té un perfil a la plataforma, contràriament a les normes establertes per la mateixa xarxa social. És una primera evidència que mostra que el factor edat marca clarament que l'usuari real d'aquest servei té un perfil diferent de l'usuari projectat per Facebook. Sobre aquest fet es van plantejar les diverses preguntes de recerca.

La primera d'aquestes preguntes se centrava en la privacitat. El 13,2 % dels enquestats afirma no saber què és la configuració de privacitat. És una dada significativa, però no tan alta com s'esperava, ja que més del 80 % dels usuaris enques-

tats és conscient de quines limitacions de privacitat té establertes (dada que engloba la gran majoria). Es demostra així que els menors tenen un grau alt de coneixement de la xarxa i de Facebook. En tot cas, aquest 80 % té unes configuracions de privacitat molt diferents: alguns afirmen no tenir limitacions (19 %), d'altres sí (67 %), etc. Amb tot, l'estudi no entra a valorar si aquestes són decisions adients o positives per als usuaris. Certament, sobre aquesta privacitat i els seus motius s'obre una línia de recerca futura possible. Relacionat amb això, una gran part de nens no forma part o no sap què són els grups privats a Facebook. Això fa pensar que, en aquests casos, és possible que la informació que es comparteix a la xarxa social sigui molt més visible i no es restringeixi a un grup de persones concret elaborat per parlar sobre temes concrets, funció dels grups privats.

Relacionada amb aquest aspecte, la segona pregunta es fixava en el control patern. Una xifra preocupant del 62 % dels pares dels nens enquestats no controla ni el temps que passen connectats a la xarxa social ni el que hi fan. En molts casos, com determinen alguns estudis citats al marc teòric, els pares no són conscients dels perills que Internet suposa per als seus fills pel desconeixement que ells mateixos tenen dels continguts, ofertes i perills que la xarxa ofereix. Així doncs, el control patern sobre els menors és mitjanament baix com demostren les xifres. Seria important que els pares exercissin un control sobre els seus fills per saber a què s'exposen, i que fessin de filtre per canalitzar els continguts que aquests poden i no poden utilitzar. També caldria plantejar si l'educació en l'ús de les noves tecnologies, tot sovint focalitzada en els nens, no s'hauria d'ampliar també als pares o tutors dels menors que, actualment, són com a mínim poc conscients dels riscos que es poden trobar els menors al seu càrrec a les xarxes socials com Facebook.

Un altre aspecte rellevant és el de la freqüència d'ús de Facebook, sobre la qual se centrava la tercera pregunta de recerca. Una dada que es pot extreure de les enquestes és que la majoria dels nens dels cursos de cinquè i sisè de primària i de primer i segon d'ESO es connecta a la xarxa social diàriament i de mitjana ho fa entre menys d'una hora a dues hores o més. També s'observa un increment del temps dedicat a la xarxa social a mida que els nens augmenten de curs, fet que suposa considerar-la una activitat més del dia a dia. Es pot parlar, doncs, de la incorporació de Facebook a la vida quotidiana dels menors i, fins i tot de la seva rutinització. Així, es demostra que s'estableix una relació directa entre l'edat dels nens i el seu ús de Facebook, així com de les hores que s'hi passen connectats. A mida que passen de curs i augmenta l'edat, els enquestats es passen més hores a la xarxa social i s'hi connecten amb més freqüència.

Finalment, la darrera pregunta de recerca es dirigia a les amistats en aquesta xarxa social. Al contrari del que es despenia de la revisió de la literatura, d'on s'extreia que el 30 % dels menors estatunidencs afirmaven haver contactat amb desconeguts a través de Facebook, els resultats obtinguts en aquesta enquesta rebaixen aquesta xifra a tan sols un 0,4 %. La conclusió, doncs, és que la majoria d'usuaris menors de 13 anys coneix els seus contactes i és conscient dels perills a què s'ex-

posen deixant entrar estranys en el seu perfil. També es comprova que el fet que una àmplia majoria d'enquestats tingui 50 o més amics fa que la informació que es comparteix, sobretot si no es té en compte el fet de restringir la informació personal, sigui àmpliament visible per a moltes persones i l'usuari s'exposi a més perills de la xarxa.

Finalment, la gran majoria de nens afirma usar altres xarxes socials, cosa que també posa de manifest la competència establerta en l'actualitat de les xarxes. Les més usades exceptuant Facebook són Messenger i Twitter. Es dona, per tant, un ús múltiple de les xarxes socials, que comparteixen algunes però no totes les característiques estudiades en aquesta recerca. Un aprofundiment d'aquesta recerca, doncs, hauria de tenir en compte aquesta multiplicitat de xarxes socials en el procés de socialització dels nens.

Les generacions més joves neixen en una societat de la informació que els comporta un dia a dia relacionat amb les noves tecnologies i amb les noves formes de contacte com és Facebook. No obstant això, aquesta etapa té, com qualsevol altra, perills dels quals molts nens no són conscients. Aquest fet comporta una responsabilitat ja no només dels pares o tutors, sinó també dels creadors i de la gent que posa a disposició d'aquest tipus d'usuaris continguts que poden ser lesius per al seu desenvolupament. Amb l'estudi realitzat s'ha detectat que no hi ha un control establert per cap de les dues parts. Alhora, també s'entén el pes, cada vegada més gran, de les xarxes socials: una nova manera de comunicar-se, diferent de com l'hem coneguda fins al moment.

La conclusió, doncs, és que els nens no fan un ús del tot irresponsable de Facebook. De fet, la majoria és conscient dels perills que els suposa aquest tipus de xarxes i de la necessitat de fer un bon ús d'eines com la privacitat. És evident, però, que no tenen la maduresa necessària per a saber què poden publicar i què no poden publicar. ■

Notes

I1 Aquest article recull els resultats d'un treball de l'assignatura Tecnologies de la Informació i la Comunicació del Grau de Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona. Va ser tutoritzat pel professor David Fernández-Quijada.

I2 Adreça de correspondència: Pau Marcos. Edifici I - Facultat de Ciències de la Comunicació. Universitat Autònoma de Barcelona, Campus de Bellaterra. E-08193, Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), UE.

Bibliografia

- BOYD, D.; HARGITTAI, E. (2010). «Facebook privacy settings: Who cares?». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 15, núm. 8. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3086/2589>> [Consulta: 11 octubre 2011].
- BOYD, D.; HARGITTAI, E.; SCUJITZ, J.; PALFREY, J. (2011). «Why parents help their children lie to Facebook about age: Unintended consequences of the "Children's Online Privacy Protection Act"». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 16, núm. 11. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3850/3075>> [Consulta: 26 octubre 2011].
- BURBARY, K. (2011). «Facebook Demographics Revisited — 2011 Statistics». *Web Business by Ken Burbary*. <<http://www.kenburbary.com/2011/03/facebook-demographics-revisited-2011-statistics-2/>> [Consulta: 26 març 2012].
- CAIVANO, M. (2012). «Top 15 Facebook countries in 2012». *Fortunecat.it* <<http://www.fortunecat.it/facebook-statistics/>> [Consulta: 26 març 2012].
- CHECK FACEBOOK (2012). *CHECKFACEBOOK.COM* <<http://www.checkfacebook.com/>> [Consulta: 5 juny 2012].
- DUMORTIE, F. (2009). «Facebook y los riesgos de la "descontextualización" de la información». *Revista de Internet, derecho y política* [Barcelonal], núm. 9. <<http://vivianita.cadiretes.cesca.cat/index.php/IDP/article/view/220828/301631>> [Consulta: 18 octubre 2011].
- ELLISON, N. B.; STEINFELD, C.; LAMPE, C. (2009). «The Benefits of Facebook "Friends": Social Capital and College Students' Use of Online Social Network Sites». *Journal of Computer-Mediated Communication* [Oxford], vol. 12, núm. 3, 1143-68.
- Friesen, N. (2010). «Education and the social web: Connective learning and the commercial imperative». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 15, núm. 12. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3149/2718>> [Consulta: 7 novembre 2011].
- GARMENDIA, M.; GARITONANDIA, C.; MARTÍNEZ, G.; CASADO, M. A. (2011). *Riesgos y seguridad en internet: Los menores españoles en el contexto europeo*. Bilbao: Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea. <http://www.sociologia.ehu.es/s0018-eukidsct/es/contenidos/noticia/eukids_informe_280311/es_not/adjuntos/Informe_Espa%C3%B1a_completo_red.pdf> [Consulta: 30 març 2012].
- Head, A.; Eisenberg, M. (2011). «How college students use the Web to conduct everyday life research». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 16, núm. 4. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3484/2857>> [Consulta: 4 novembre 2011].
- INNOCENTI RESEARCH CENTRE; UNICEF (2011). «Child safety online. Global challenges and strategies». *UNICEF Research* [Florència]: Innocenti Research Centre/United Nations Children's Fund. <http://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/Child_Safety_online_-_Global_challenges_and_strategies.pdf> [Consulta: 4 novembre 2011].
- LEGO, C.; TOWNER, T. (2011). «Back to the "wall": Facebook in the college classroom». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 16, núm. 12. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3513/3116>> [Consulta: 22 desembre 2011].

SÓC PROU GRAN PER TENIR FACEBOOK? MENORS I ÚS DE LA XARXA SOCIAL

- LEHMAN-WILZIG, S.; COHEN-AVIGDOR, N. (2004). «The natural life cycle of new media evolution: Inter-media struggle for survival in the internet age». *New Media & Society* [Londres], vol. 6, núm. 6, p. 707-730.
- LENHART, A.; MADDEN, M. (2007). «Teens, Privacy & Online Social Networks». *Pew Internet*. Washington DC: Pew Research Center. <<http://www.pewinternet.org/Reports/2007/Teens-Privacy-and-Online-Social-Networks.aspx>> [Consulta: 22 desembre 2011].
- LEWIS, K.; KAUFMAN, J.; CHRISTAKIS, N. (2008). «The taste for privacy: An analysis of college student privacy settings in an online social network». *Journal of Computer-Mediated Communication* [Oxford], vol. 14, núm. 1, p. 79-100.
- LIVINGSTONE, S.; HADDON, L.; GÖRZIG, A.; ÓLAFSSON, K. (2011). *EU Kids Online Final Report*. Londres: London School of Economics and Political Science. <<http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20%282009-11%29/EUKidsOnlineReports/Final%20report.pdf>> [Consulta: 30 març 2012].
- NEALE, L.; RUSSELL-BENNETT, R. (2009). «What value do users derive from social networking applications?». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 14, núm. 17. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2506/2278>> [Consulta: 4 novembre 2011].
- PASEK, J.; HARGITAI, E. (2009). «Facebook and academic performance: Reconciling a media sensation with data». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 14, núm. 5. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2498/2181>> [Consulta: 26 octubre 2011].
- PEMPEK, T. A.; YERMOLAYEVA, Y. A.; CALVERT, S. L. (2009). «College students' social networking experiences on Facebook». *Journal of Applied Developmental Psychology* [Nova York], vol. 30, núm. 3, p. 227-238.
- PROTALINSKI, E. (2011). «Facebook confirms it now has 800 million users». *ZDNet*. <<http://www.zdnet.com/blog/facebook/facebook-confirms-it-now-has-800-million-users/3949>> [Consulta: 30 març 2012].
- ROGERS, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*, 5a ed. Nova York: Free Press.
- Stefanone, M.; Kwon, K.; Lackaff, D. (2011). «The value of online friends: Networked resources via social network sites». *First Monday* [Bridgman, EUA], vol. 16, núm. 2. <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/3314/2763>> [Consulta: 7 desembre 2011].
- STUTZMAN, F.; KRAMER-DUFFIELD, J. (2010). «Friends Only: Examining a Privacy-Enhancing Behavior in Facebook». A: *Proceedings of the ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, p. 1553-1562. <http://fredstutzman.com/papers/CHI2010_Stutzman.pdf> [Consulta: 4 novembre 2011].

Perfil

Curs

Edat

Sexe

Home

Dona

Enquesta

1. Tens Facebook?

Sí No

(Si la teva resposta és no, només respon la 1.1) 1.1. Per què no tens Facebook?

Els meus pares no em deixen

No en vull

No en necessito

Els meus amics no en tenen

No he pensat a fer-me'n

Altres: _____

2. A quina edat vas començar a tenir-ne?

3. Perquè vas decidir fer-te Facebook?

4. Amb quina freqüència l'utilitzes?

Cada dia

4-5 cops a la setmana

2-3 cops a la setmana

1 cop a la setmana o menys

5. Quan t'hi connectes, quantes hores t'hi passes?

Menys d'una hora

1-2 hores

3-4 hores

Més de 5 hores

6. Per què utilitzes Facebook? (marca tantes caselles com vulguis)

Per saber què fan els meus amics

Per penjar fotos/vídeos

Per mirar les fotos dels meus amics/amigues

Per parlar amb els meus amics/amigues

Per parlar amb la meva família

Per conèixer gent nova

Per jugar

Altres: _____

7. De les opcions anteriors, quina és la que més utilitzes?
8. Els teus pares et controlen quan ets a Facebook?
 Sí, com? _____
 No
9. Qui tens com a contactes?
 Amics de l'escola
 Altres amics
 Familiars
 Famosos
 Altres: _____
10. Quin tipus de privacitat tens al teu Facebook?
 Tothom pot veure el meu perfil
 Només els meus amics poden veure el meu perfil
 Els amics dels meus amics també poden veure el meu perfil
 No ho sé
11. Formes part de grups privats?
 Sí
 No
 No ho sé
12. De quin tipus de pàgines et fas fan? (marca tantes caselles com vulguis)
 Famosos
 Frases / grups graciosos
 Menjar / begudes / altres productes
 Programes de la televisió
 Altres: _____
 No sé què són les pàgines de Facebook
13. Quans amics tens aproximadament a Facebook?
14. Utilitzes altres xarxes socials?
 Sí, quines? _____
 No